

Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) 2017 yılı bütçesi 11 Aralık 2016 günü TBMM Genel Kurulu'nda görüşülecek. Eğitim Reformu Girişimi (ERG), her çocuğun hakkı olan kaliteli eğitime erişimi için bütçe görüşmesi sırasında aşağıdaki konuların dikkate alınması gerektiğini vurguluyor.

6 Aralık 2016 günü açıklanan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sonuçlarına göre Türkiye'deki 15 yaşındaki öğrencilerin fen, matematik ve okuma alanlarındaki başarıları düşüyor, Türkiye ülkelerarası karşılaştırmada geriye düşüyor. **PISA sonuçları, eğitime ayrılan kaynakların yeterli olması ve doğru yönlendirilmesi gerektiği konusunda bir uyarı niteliği taşıyor.** PISA sonuçları eğitime ayrılan kaynaklar ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi bir kez daha gözler önüne seriyor. PISA'yı yürüten Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkelerin özellikle dezavantajlı durumdaki çocukların eğitimi için daha fazla kaynak ayırmaları gerektiğini belirtiyor.¹ PISA'daki başarısızlık ve özellikle yüksek başarı gösteren çocukların payının düşük olması, ekonomimizin geleceği konusunda endişe veriyor.

Türkiye'de kamu kaynaklarıyla eğitim kurumlarına (ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimi kapsayacak biçimde) yapılan harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya oranı OECD ortalamasına yakındır. Bu oran, en güncel karşılaştırmalı verinin bulunduğu 2013 yılında Türkiye'de %4,3, OECD ortalamasında %4,5'tir.² **Ancak öğrenci başına harcamada Türkiye, son yıllardaki artışa karşın hala OECD ortalamasının çok gerisindedir.** 2013 yılına ait en güncel karşılaştırmalı veriye göre ilköğretimde öğrenci başına kamu harcaması Türkiye'de 2.894 dolar, OECD ortalamasında 8.477 dolardır; ortaöğretimde öğrenci başına kamu harcaması Türkiye'de 3.590 dolar, OECD ortalamasında 9.811 dolardır.³ **PISA 2015 sonuçlarına göre, 6 ile 15 yaş arasında öğrenci başına eğitim harcaması 50.000 doların altında olan ülkelerde, eğitim harcaması ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.** Türkiye, 6 ile 15 yaş arasında öğrenci başına 32.752 dolar harcadığından öğrenci başına eğitim harcamasını artırması akademik başarı için büyük önem taşımaktadır. Öğrenci başına yaptığı eğitim harcaması Türkiye'den yaklaşık 8.000 dolar daha yüksek olan Şili'de PISA 2015'teki ortalama fen başarısı Türkiye'den 22 puan fazladır.⁴

¹ OECD (2016). *PISA 2015 results in focus*. Aralık 2016'da şuradan erişildi: <http://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>

² OECD (2016). *Education at a glance 2016: OECD indicators*. Paris: OECD.

³ OECD (2016). *Turkey - Country note - Education at a glance: OECD indicators*. Ekim 2016'da şuradan erişildi: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/education-at-a-glance-2016/turkey_eag-2016-84-en#.WAI5cvl97IU

⁴ OECD (2016). *PISA 2015 Results (Volume II): Policies and Practices for Successful Schools*. Paris: OECD.

Türkiye’de tam gün eğitime geçiş yatırım gerektiren alanların başında gelmektedir. Orta Vadeli Program 2017-2019’da ikili öğretimin tamamen kaldırılacağı belirtilmiştir. 2015 verilerine göre Türkiye genelindeki ilkokulların %19,5’inde, ortaokulların %19’unda, ortaöğretim kurumlarının %10,6’sında ikili öğretim uygulanıyor. İlkokul öğrencilerinin %50,5’i; ortaokul öğrencilerinin %40,8’i; ortaöğretim öğrencilerinin ise %10,2’si ikili öğretim yapan okullara devam ediyor.⁵ Millî Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz’ın basına yansıyan açıklamalarına göre tüm okullarda tam gün eğitime geçilmesi için 77 bin derslik yapımına gereksinim bulunuyor.⁶ **Bu hedefe ulaşmak ve tam gün eğitimde nitelikli hizmetler sunabilmek için MEB bütçesinin ve özellikle bütçe içerisinde sermaye giderlerinin payının artması gerekiyor.**

MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içindeki payı son yıllarda artmaktadır. 2016 yılında toplam 76 milyar 354 milyon 306 bin TL olan MEB bütçesinin, merkezi yönetim bütçesi içindeki payı %13,4’dır. 2017 bütçe teklifine göre MEB bütçesinin önceki yıla göre %11,4 artarak 85 milyar 48 milyon 584 bin TL olması bekleniyor. Merkezi yönetim bütçesinin ise 645 milyar 124 milyon TL olması bekleniyor; dolayısıyla MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içindeki payı %13,2’ye gerileyecektir.

MEB bütçesinin içinde yatırımlara ayrılan pay 2014’te %9,3, 2015’te %8,9, 2016’da %8,2’dır. Bu oran MEB 2017 bütçe teklifinde %8,5’tir. Çok yıllık bütçe teklifine göre sermaye giderlerine ayrılan payın 2018 ve 2019’da sırasıyla %7,9 ve %7,7 olması bekleniyor. Bu oranlar eğitim alanında 2019 hedeflerine ulaşmak için yeterli görünmüyor.

2016 yılında yapı tesisi ödeneklerinin %37’si Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü’ne, %23’ü Temel Eğitim Genel Müdürlüğü’ne, %20’si Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’ne, %15’i de Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’ne ayrılmıştır. Yapı tesisi ödeneklerinin okul türleri arasındaki eşitsizlikleri giderecek biçimde dağıtılması önemlidir. 2015-16 yılında derslik başına düşen öğrenci sayıları resmi ortaokullarda 31, imam-hatip ortaokullarında 29, imam-hatip liselerinde 23, resmi mesleki ve teknik ortaöğretimde 29, resmi genel ortaöğretimde 26’dır.

Tam gün eğitime geçiş eğitimin niteliğini artırmak için çok önemli bir adımdır. Ancak nitelikli eğitim için tam gün eğitime geçiş sürecinde derslik yapımının yanı sıra başka alanlarda da adımlara gerek vardır. 2014 verilerine göre Türkiye’de spor salonu bulunan okul oranı %8,4, kütüphanesi bulunan okul oranı %39,2’dır.⁷ Bu alanlarda MEB’in 2019 hedeflerinin iddialı olduğu söylenemez; hedef spor salonu için %10, kütüphane için %50’dir. Nitelikli tam gün eğitim için bu alanlarda hedeflerin yükseltilmesine ve ek kaynaklara gereksinim vardır. Tam gün eğitime geçişle birlikte gündeme alınması gereken bir konu da okullarda yemekhane ve öğlen yemeği olanaklarının artırılmasıdır. Bu, özellikle sosyoekonomik açıdan elverişsiz koşullara sahip öğrencilerin okulda devamı için çok

⁵ Eğitim-Bir-Sen (2016). *Eğitime bakış: 2016 izleme ve değerlendirme raporu*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen.

⁶ Kasım 2016’da şuradan erişildi: <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1306528-milli-egitim-bakani-ismet-yilmazdan-tam-gun-aciklamasi>

⁷ MEB SGB (2015). *Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı*. Ankara: MEB

önemlidir. MEB tarafından bu yönde bir hedef ortaya konulmamıştır. Millî Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz'ın basına yansıyan açıklamaları bu alana bütçe ayrılmayacağı izlenimi vermektedir.⁸

Orta Vadeli Program 2017-2019'a göre okulöncesi eğitim kademeli olarak zorunlu eğitim kapsamına alınacaktır. 2015-16 eğitim-öğretim yılında okulöncesinde net okullulaşma oranları 3-5 yaş için %33,3, 4-5 yaş için %43, 5 yaş için %55,5'tir. Okulöncesi eğitimin zorunlu olması önemli bir ihtiyaçtır. Okulöncesi eğitimin tüm çocuklar için erişilebilir olması için tümüyle parasız olması, velilerden katkı payı alınmasına son verilmesi gerekir. *Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı*'nda yer alan "okulöncesi eğitimde ailelere düşen maliyeti azaltacak düzenlemeler yapılacaktır" ifadesi de dayanak kabul edilerek bütçeden bu alana kaynak ayrılmalıdır.⁹

Son yıllarda eğitimde özel sektörün payı hızla artmaktadır. Eğitimde özel sektörün payının artırılması belirgin bir politika eğilimidir ve bu durum eğitim harcamalarına da yansımıştır. Örneğin 2014-15 eğitim-öğretim yılından bu yana yaygın olarak uygulanmakta olan eğitim ve öğretim desteği için bugüne dek yaklaşık 1 milyar 695 milyon TL aktarılmıştır.¹⁰ 2016-17 eğitim-öğretim yılında da destek için yaklaşık 1 milyar 171 milyon TL harcanması bekleniyor.¹¹ Eğitimde özel sektörün payının artması ve kamu kaynaklarının eğitime daha fazla harcama yapabilen orta-üst gelir grubundaki ailelerin yararına olacak biçimde harcanması eşitsizlikleri artırıcı rol oynayabilir.

Eğitim harcamalarının verimliliğinin incelenmesi ve bulguların kamuoyuyla paylaşılması gerekiyor. Özellikle iptal edilen ödeneklerle ilgili izleme ve değerlendirme yapılması önemlidir. 2015 yılı bütçesinde, yeni yapılacak okul binaları ile var olan okulların bakım ve onarımı için kullanılmak üzere ayrılan sermaye giderleri harcama kalemine ayrılan ödenek yaklaşık 5 milyar 494 milyon TL'dir; ancak 2015 yılında bu harcama kalemi için aktarılan ödenek 3 milyar 179 milyon TL olmuştur. Bu ödenek içinden de 3 milyar 114 milyon TL harcanmış, yaklaşık 65 milyon TL ödenek iptal edilmiştir.¹²

⁸ Kasım 2016'da şuradan erişildi: <http://www.hurriyet.com.tr/milli-egitim-bakani-ismet-yilmaz-ihrac-edilen-ogretmenlerin-durumlari-bir-komisyonunda-degerlendiriliyor-40250327>

⁹ MEB SGB (2015). *Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı*. Ankara: MEB.

¹⁰ Kasım 2016'da şuradan erişildi: <http://www.hurriyet.com.tr/mebin-ozel-okul-tesvikleri-3-milyar-lirayi-asti-40272735>

¹¹ A.g.e.

¹² MEB (2016). *2015 faaliyet raporu*. Haziran 2016'da şuradan erişildi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_02/29061209_2015darefaalyetraporu.pdf